

● نامه به سردبیر

اثر آموزش مهارت‌های زندگی بر اعتیادپذیری سربازان

علی امینی^۱، *عباس رحیمی^۲، بهمن ذاکری^۲

کلمات کلیدی: مهارت‌های شخصی، آموزش، اعتیاد، سربازان

(سال نوزدهم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۶، مسلسل ۶۱)
تاریخ پذیرش: ۹۶/۵/۱۷

فصلنامه علمی پژوهشی ابن سینا / اداره بهداشت، امداد و درمان نهاجا
تاریخ دریافت: ۹۵/۹/۲۸

۱. استادیار، بوشهر، ایران، دانشگاه آزاد اسلامی بوشهر
۲. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، بوشهر، ایران،
بیمارستان امیرالمؤمنین (*مؤلف مسئول)
Abbasrahimi123@yahoo.com

مقدمه

اعتیاد پدیده‌ای است که از شش هزار سال پیش به تدریج در تار و پود جوامع بشری رسوخ کرده است. به طوری که امروزه طیف وسیعی از مردمان جهان را در کام خویش فرو برده و خانواده‌های بسیاری را به پیامدهای ناگوارش مبتلا ساخته و امنیت جوامع را به خطر انداخته است [۱].

هرم جمعیتی ایران حاکی از این است که بخش عظیمی از جمعیت کشور را جوانان تشکیل می‌دهند (بیش از ۳۳٪) که میزان بالایی از قشر ذکور آن برابر قوانین جاری و به منظور نگرهبانی و صیانت از جمهوری اسلامی، وارد خدمت سربازی می‌شوند [۲]. خدمت سربازی ورود به محیطی که به دلیل ناآشنایی با آن همواره با ترس و دلهره آنان و خانواده‌هایشان همراه است. زندگی نظامی دارای شرایط خاصی است. از جمله این شرایط باقی ماندن در سرزمین بیگانه، جدا بودن از خانواده و دوستان، سرما، گرما، گرسنگی، بی‌خوابی و سر و صدای زیاد را می‌توان نام برد. ورود به محیط نظامی در اوایل دوران جوانی و دوران پنجم رشد روانی به عنوان مقطع بسیار حساس در زندگی نیروی جوان و کارآمد هر کشوری به حساب می‌آید. به خصوص اینکه این دوران در سازمان نظامی با تغییرات شناختی، رفتاری، سازمانی، فرهنگی، قومی و قبیله‌ای همراه است. قرار گرفتن در چنین شرایط پرفشار، اغلب عملکرد فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد چرا که فرد باید بیاموزد چگونه نقش‌های سخت، خشن، صمیمیت و عواطف را ایفا کند و چه جایگاهی را در تعهدات و روابط خود اخذ نماید. روبرو شدن با این نقش‌ها و همچنین آموزش‌های سخت و مداوم، مأموریت‌های متعدد، فراگیری تخصص‌های مخاطره‌آمیز، تحمل فشار برای انجام تکلیف از دیگر عوامل استرس‌زای دوران سربازی به شمار می‌آید. محیط‌های نظامی به علل مختلفی که ذکر شد، می‌توانند زمینه ساز ایجاد مصرف مواد باشند [۳].

بر طبق نظریه استعداد اعتیاد، برخی افراد مستعد اعتیاد هستند و اگر در معرض مواد قرار بگیرند، معتاد می‌شوند اما اگر

کسی استعداد اعتیاد^۱ نداشته باشد معتاد نمی‌شود [۴]. یافته‌های پژوهشی نیز حاکی است که در شکل‌گیری اعتیاد، زمینه‌های رشدی ناسالم و استعداد و آمادگی برای اعتیاد نقش اساسی دارند [۵]. پژوهش‌های این حوزه بر وجود استعداد و آمادگی برای اعتیاد اتفاق نظر دارند اما هر یک علت آن را به عوامل دیگری نسبت می‌دهند. صفات شخصیتی موجود زمینه ساز اعتیاد، عوامل خطرزای روان‌پزشکی، مراقبت‌های والدینی سطح پایین، مشکلات و اختلال‌های روانپزشکی و رشد بیمارگون در شش زمینه روانی-اجتماعی (ویژگی‌های شخصیتی، رفتارها، شیوه زندگی، روابط اجتماعی و خانوادگی، افکار و عقاید و احساسات و عواطف) از علل مختلف اثرگذار بر اعتیادپذیری افراد است. ما در پژوهشی که به بررسی اثر بخشی آموزش مهارت‌های زندگی بر اعتیادپذیری سربازان یگان‌های نظامی پرداختیم، از بین کلیه سربازان حاضر در پادگان‌های نظامی شهر بوشهر، ۱۰۰ نفر که واجد ملاک‌های ورود به گروه‌ها بودند به روش تصادفی چندمرحله‌ای از بین یگان‌های نظامی موجود در شهر انتخاب شدند. نمونه به صورت گمارش تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۵۰ نفر) تقسیم شدند. روش انجام تحقیق نیمه آزمایشی بود که با روش پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل انجام گرفت. به این طریق که گروه آزمایش تحت مداخله آزمایشی (آموزش مهارت‌های زندگی) قرار گرفت و گروه کنترل مداخله‌ای دریافت نکرد. در همین راستا هر دو گروه قبل و بعد از مداخله مورد ارزیابی قرار گرفتند و داده‌های تحقیق با استفاده از پرسشنامه مربوطه جمع‌آوری شد. لازم به ذکر است که برای آموزش مهارت‌های زندگی از یک بسته آموزشی که در طی ۸ جلسه تکمیل گردید استفاده شد.

جهت بررسی میزان اعتیادپذیری سربازان از پرسشنامه آمادگی اعتیاد بود که یکی از سه خرده‌مقیاس MMPI-2 استفاده شده بود که توسط وید و همکاران (۱۹۹۲) ساخته شده

1. Addict Prone Theory

اعتیادپذیری سربازان پس از تعدیل اثر پیش‌آزمون معنی‌دار بود ($F=191/495, p<0/001, \text{Partial}\eta^2=0/664$). ضریب اتا نشان می‌دهد که ۶۶/۴٪ واریانس اعتیادپذیری توسط آموزش مهارت‌های زندگی قابل تبیین است. این یافته با پژوهش‌های ویچولد و بلومنتال [۶]، آدام و همکاران [۷] و احمدی و همکاران [۸] همسو است.

با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که آموزش مهارت‌های زندگی در کاهش اعتیادپذیری سربازان نسبت به اعتیاد و مصرف مواد مخدر مؤثر بوده است. این یافته نشان می‌دهد که آموزش مهارت‌های زندگی می‌تواند به عنوان یک رویکرد اثرگذار در کاهش احتمال ابتلا به مصرف مواد مخدر توسط سربازان نسبت به پدیده اعتیاد، توسط مراکز مشاوره یگان‌های نظامی، روان‌شناسان و روان‌پزشکان مورد استفاده قرار گیرد.

و دارای ۳۹ ماده است و در ایران، زرگر (۱۳۸۵) به ساخت مقیاس آمادگی اعتیاد با توجه به فرهنگ ایرانی پرداخت. این مقیاس شامل ۳۶ ماده همراه با ۵ ماده دروغ سنج است و نمره‌گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) است و دارای دو عامل آمادگی فعال و آمادگی منفعل است. پایایی این پرسشنامه در مطالعه زرگر و غفاری (۲۰۰۹) با آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه گردید. آلفای عامل اول (فعال) ۰/۹۱ و عامل دوم (منفعل) ۰/۷۵ بود، همچنین در پژوهش حاضر پایایی این ابزار به روش آلفای کرونباخ برای نمره کل ۰/۷۶، برای آمادگی اعتیاد فعال ۰/۸۵ و برای آمادگی اعتیاد منفعل ۰/۷۹ بدست به دست آمد که مطلوب است [۵].

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر

References

- Hajli A, Zakariaey MA, Hojati Kermani S. Iranians' attitude towards drug abuse. Iranian journal of social problems. 2010; 1(2):81-112. [Persian]
- Hajiamini Z, Zamani M, Fathi-Ashtiani A, Ebadi A, Khamseh F, Ghoreyshi SH. Demographic characteristic correlate to emotional reactions of soldiers. Journal of military medicine. 2011; 12(4):211-216. [Persian]
- Gendreau P, Gendreau LP. The "addiction-prone" personality: a study of Canadian heroin addicts. Canadian journal of behavioural science. 1970; 2(1):18-25.
- Hiroi N, Agatsuma S. Genetic susceptibility to substance dependence. Molecular psychiatry. 2005; 10(4):336-344.
- Zargar Y, Ghaffari M. Simple and multiple relationships between big-five personality dimensions and addiction in university students. Iran Journal of Public Health. 2009;38(3):113-117
- Weichold K, Blumenthal A. Long-term effects of the life skills program IPSY on substance use: results of a 4.5-year longitudinal study. Prevention science. 2016; 17(1):13-23.
- Luna-Adame M, Carrasco-Giménez TJ, Rueda-García MM. Evaluation of the effectiveness of a smoking prevention program based on the 'Life Skills Training' approach. Health education research. 2013; 28(4):673-682.
- Ahmadi Tahoor Soltani M, Asgari M, Toghiri A. The effectiveness of life skills training on reduction of the risk and enhancement of the protective factors against drug abuse for delinquency children in reformatory place. Quarterly journal of research on addiction. 2013; 7(27):149-160. [Persian]

The effect of life skills training on addiction potentiality in soldiers

Amini A¹, *Rahimi A², Zakeri B²

Keywords: Interpersonal Skills, Training Program, Addictive Behaviors, Sailors

1. Assistant professor, Islamic Azad University of Bushehr, Bushehr, Iran

2. MSc of Clinical Psychology, Amir Almomenin Hospital, Bushehr, Iran (*Corresponding Author)
Abbas.rahimi123@yahoo.com